

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

УДК 657.659

АНАЛІЗ НАЯВНИХ ПІДХОДІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ РУХУ ТА ОБРОБКИ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ

ANALYSIS OF EXISTENT APPROACHES TO THE ORGANIZATION OF MOVEMENT AND PROCESSING OF ACCOUNTING INFORMATION AT THE ENTERPRISE

Акімова Т.В.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і аудиту,
Національна металургійна академія України (м. Дніпро)

Бережна Л.В.

магістрант,
Національна металургійна академія України (м. Дніпро)

У статті зроблений аналіз наявних підходів до організації руху та обробки облікової інформації на підприємстві. Під час дослідження виявлено, що вибір підходу до організації руху та обробки облікової інформації на підприємствах – одне з основних та важливих завдань. Виокремлено такі науково-теоретичні підходи, як системний, функціональний, предметний, процесний, ситуаційний, інтеграційний, динамічний, редуційний, уніфікований, комплексний та синергічний. Розкрито сутність вказаних підходів, їх переваги та недоліки.

Ключові слова: облікова інформація, рух, обробка, організація, наукові підходи.

В статье проанализированы существующие подходы к организации движения и обработки учетной информации на предприятии. Во время исследования выявлено, что выбор подхода к организации движения и обработки учетной информации на предприятиях – одна из основных и важных задач. Выделены следующие научно-теоретические подходы: системный, функциональный, предметный, процессный, ситуационный, интеграционный, динамический, редуцированный, унифицированный, комплексный и синергетический. Раскрыта суть указанных подходов, их преимущества и недостатки.

Ключевые слова: учетная информация, движение, обработка, организация, научные подходы.

The article analyses existent approaches to the organization of movement and processing of accounting information at the enterprise. During the research, it is found out that selection of an approach to the organization of movement and processing of accounting information at enterprises is one of the main and important tasks. The following scientific-theoretical approaches are distinguished: system, functional, objective, process, situational, integration, dynamic, reductive, unified, complex, and synergetic. The essence of mentioned approaches, their advantages and disadvantages are revealed.

Key words: accounting information, movement, processing, organization, scientific approaches

Постановка проблеми. Динамічність змін економіки держави та зовнішніх і внутрішніх умов господарювання підприємств зумовлює потребу у джерелі, котре повно, своєчасно та достовірно відображає господарські процеси й забезпечує можливість прийняття актуальних управлінських рішень [1, с. 3]. Таким джерелом є облікова інформація. При цьому якість управлінських рішень залежить великою мірою від організації руху та обробки такої облікової інформації на підприємстві. Отже,

якісно розроблена та методично обґрунтована побудова системи організації руху та обробки облікової інформації є запорукою успішного економічного та соціального розвитку підприємства.

Враховуючи постійне реформування вітчизняної економічної системи, системи законодавства щодо обліку господарської діяльності підприємств, важливим фактором побудови методично обґрунтованої системи організації руху та обробки облікової інформації на під-

приємстві є вибір підходу до створення такої системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблеми визначення сутності облікової інформації, методології її формування, організації руху та обробки, використання в управлінні діяльністю підприємств знайшли певне висвітлення у працях вітчизняних та зарубіжних учених, таких як М.Т. Білуха, М.І. Бондар, Ф.Ф. Бутинець, А.М. Герасимович, С.В. Гушко, В.П. Завгородній, А.Г. Загородній, В.В. Євдокимов, В.І. Єфіменко, Т.І. Єфіменко, С.В. Івахненко, Л.М. Кіндрацька, М.В. Кужельний, Ю.А. Кузьмінський, С.О. Левицька, В.Г. Лінник, Л.Г. Ловінська, Н.М. Малюга, Р.І. Мачуга, Є.В. Мних, В.О. Осмятенко, О.М. Петрук, М.С. Пушкар, С.В. Свірко, В.В. Сопко, Г.В. Федорова, М.Г. Чумаченко, А.В. Шайкан, В.Г. Швець. Велика кількість науковців розглядає наукові підходи до створення інформаційної системи управління підприємством. Серед них такі вчені, як А.М. Кузьмінський, С.А. Кузнецова, С.В. Глівенко, І.В. Гордієнко, Є.В. Лапін, М.Г. Луцький, Л.Г. Макаренко, І.О. Нетреба, І.І. Новаківський, О.О. Павленко, Т.В. Федак, І.Я. Кулиняк, О.В. Перелигіна та інші. Незважаючи на те, що основним складником інформаційної системи управління підприємством є система організації руху та обробки облікової інформації, науковцями майже не розглядаються підходи саме до організації руху та обробки облікової інформації.

Тому доцільним є дослідити наявні наукові підходи до інформаційної системи управління підприємством, що пропонуються в літературних джерелах, з погляду застосування їх для організації руху та обробки облікової інформації на підприємстві. Цьому присвячене це дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз наявних наукових підходів до організації руху та обробки облікової інформації на підприємстві.

Виклад основного матеріалу. Вивчення літературних джерел щодо цієї тематики дає змогу виокремити такі науково-теоретичні підходи, як системний, функціональний, предметний, процесний, ситуаційний, інтеграційний, динамічний, редуційний, уніфікований, комплексний та синергійний.

Більшість авторів переважну увагу приділяють системному підходу, який полягає в тому, що в допустимих межах система досліджується як єдиний організм з урахуванням як внутрішніх зв'язків між окремими елементами, так і зовнішніх зв'язків з іншими системами й об'єктами [2, с. 33; 3]. Тобто системний підхід до проектування інформаційних систем полягає у поділі усієї системи на підсистеми (декомпозиція системи) і врахування під час її розроблення не тільки властивостей конкретних підсистем, але й зв'язків між ними [4, с. 58].

Деякі автори виділяють інтеграційний підхід – це спосіб інтеграції окремих складників

системи в одну систему, що підтримує узгоджену і цілеспрямовану їх взаємодію, забезпечуючи високу ефективність функціонування всієї інформаційної системи на підприємстві [5, с. 28]. Тобто інформаційна система розглядається як багатокомпонентна система, в якій кожен компонент доповнює інший. На наш погляд, такий підхід можна ототожнити з системним підходом: його сутність коротко можна виразити як спосіб інтеграції окремих складників системи в одну систему.

Сутність функціонального підходу полягає в тому, що створення системи організації та обробки облікової інформації підпорядковується послідовності певних функцій управління, що визначені для досягнення поставленої цілі [6, с. 121]. У системі менеджменту у сучасних наукових працях виділяються такі основні функції, як планування, організація, мотивація, контроль. За допомогою інформаційного забезпечення обліковою інформацією конкретних функцій управління виконуються конкретні управлінські процеси на підприємстві.

Процесний підхід передбачає забезпечення обліковою інформацією не окремих функцій управління, а наскрізних бізнес-процесів [7, с. 117]. Бізнес-процеси, успішна реалізація яких сприяє підвищенню економічної ефективності діяльності підприємства, мають бути основним об'єктом уваги керівництва під час впровадження інформаційних систем, оскільки є думка серед науковців, що лише інформатизація наскрізних бізнес-процесів здатна зробити управлінські рішення ефективним та необхідним інструментом в управлінні діяльністю підприємством.

Якщо розглядати діяльність будь-якої системи, зокрема й інформаційної, з урахуванням її залежності від впливу чинників внутрішнього та зовнішнього середовища, з урахуванням необхідності пристосування діяльності підприємств до змін ринкових умов та необхідності на них реагувати, на противагу універсальним підходам до створення інформаційної системи управління на підприємствах виникає ситуаційний підхід. Ситуаційний підхід передбачає адаптацію усіх систем (у тому числі й облікових інформаційних систем) до конкретних ситуацій. Найефективнішою у конкретній ситуації буде та система організації та обробки облікової інформації, яка найбільше відповідатиме ситуації, тобто буде максимально адаптованою до неї.

Створення ефективної системи організації та обробки облікової інформації на підприємстві, як і будь-якої інформаційної системи, – це складний динамічний процес, що є результатом неперервного руху інформаційних потоків облікової інформації. Тому низка науковців формулюють так званий динамічний підхід [8, с. 121]. Тобто інформаційну систему необхідно розглядати в динаміці. Створюючи та вдосконалюючи

систему організації та обробки облікової інформації, необхідно враховувати фактори, що вимагають динамічного її розвитку: науково-технічний прогрес, зміни потреб виробничого процесу, демографічні зміни, зміни в структурі галузі або ринку, інноваційні процеси, зміни засобів оброблення інформації та потреб її споживачів тощо. На нашу думку, динамізм у створенні ефективної системи організації та обробки облікової інформації на підприємстві радше можна віднести до принципів створення такої системи, ніж до наукових підходів.

Редукційний підхід до створення інформаційних систем [8, с. 129] полягає у приведенні складного (множинного) до більш простого вигляду. Він забезпечує спрощення масштабних за кількістю та множиною вхідних потоків інформації на рівень доступної для розуміння звітності в умовах безкінечної множини даних, що опрацьовує інформаційна система суб'єкта господарювання. Технологічний підхід полягає у використанні сучасних комп'ютерних технологій для організації руху та обробки облікової інформації.

Уніфікований підхід полягає у формуванні уніфікованої моделі організації руху та обробки облікової інформації для конкретної групи підприємств [9, с. 48–50]. Для впровадження такого підходу необхідна класифікація підприємств і організацій з виявленням спільних галузевих та інших рис діяльності. Такий підхід розглядається в літературі для бюджетних установ.

Комплексний підхід [10, 11] повинен враховувати та поєднувати різнобічні аспекти (технічні, технологічні, економічні, соціальні, екологічні, організаційні, політичні, психологічні та інші), тобто забезпечувати єдність усіх складників, які не можуть реалізовуватися відокремлено.

Сьогодні з урахуванням реалій української економіки на практиці на підприємствах до управління переважно застосовується предметний підхід, який полягає в удосконаленні об'єктів чи систем [12, с. 135-136]. Стосовно інформаційної системи – удосконалення здійснюється шляхом доопрацювання наявної системи за результатами маркетингових дослід-

жень, аналізу науково-технічного прогресу в цій області, зауважень і пропозицій споживачів. Недоліком такого підходу є постійне відставання від новітніх розробок у галузі ІТ-технологій та ін.

Окрім традиційних підходів до створення інформаційної системи управління підприємством у фаховій літературі розглянутий синергійний підхід щодо організації руху та обробки облікової інформації [9; 13].

Синергійний підхід передбачає видалення з інформаційних систем бухгалтерського обліку та управління та їх елементів всього зайвого й надлишкового, комплексне врахування різних рівнів і форм зв'язків між цими елементами й упорядкування процесів формування та надання облікової інформації користувачам, залишення лише найефективніших та оптимальних процесів [9, с. 7].

Використання цього підходу, за словами автора, уможливорює спроможності системи бухгалтерського обліку оперативно реагувати на зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі, можливість формування і надання облікової інформації з урахуванням наявних та ймовірних інформаційних потреб користувачів, узгодженість руху інформаційних потоків у межах кожного суб'єкта господарювання [13, с. 3].

Висновки. Отже, вибір підходу до організації руху та обробки облікової інформації на підприємствах – одне з основних та важливих завдань. Наявна кількість та неоднозначне тлумачення сутності запропонованих у літературних джерелах підходів спонукає до необхідності поглибленого дослідження питання щодо вибору підходу до організації руху та обробки облікової інформації.

Зважаючи на унікальність кожного підприємства, його організаційної структури, виду та структури його діяльності, не може йтися про єдиний підхід організації руху та обробки облікової інформації для всіх підприємств. Доцільним було би поєднання різних підходів в умовах конкретних підприємств.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Боцян Т.В. Облік і внутрішній контроль діяльності підприємств в умовах використання комп'ютерних технологій: управлінський аспект: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / Т.В. Боцян. К., 2005. 23 с.
2. Новаківський І.І. Інформаційні системи у менеджменті: системний підхід: навч. посіб. / І.І. Новаківський, І.І. Грибик, Т.В. Федак. 2-е вид., перероб. і доп. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2010. 260 с.
3. Гушко С.В. Напрямки та змістовне навантаження внутрішніх інформаційних потоків обліково-аналітичної системи управління підприємством / С.В. Гушко // Незалежний аудитор. URL: <http://npv.n-auditor.com.ua/ua/zmist-zhurnalu-npv-1/item/254.html>
4. Осмятченко В.О. Бухгалтерський облік в умовах застосування інформаційних технологій: монографія / В.О. Осмятченко. К.: КНЕУ, 2010. 263 с. (17,46 друк. арк.)
5. Босак А.О. Технологія зовнішньоекономічних операцій і міжнародні інформаційні системи: навч. посіб. / А.О. Босак, О.Ю. Григор'єв, Р.Д. Бала. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2009. 180 с.

6. Гордієнко І.В. Інформаційні системи і технології в менеджменті: навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / І.В. Гордієнко. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2003. 259 с.

7. Нетреба І.О. Процесний підхід до впровадження інформаційних систем управління на підприємствах машинобудування / І.О. Нетреба // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. К., 2011. № 121/122. С. 116–119.

8. Береза А.М. Основи створення інформаційних систем: навч. посіб. / А.М. Береза. 2 вид., перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2001. 214 с.

9. Кузнецова С.А. Організація облікової інформації в управлінні діяльності суб'єктів господарювання: монографія / С.А. Кузнецова. Мелітополь: «Видавничий будинок ММД», 2008. 224 с.

10. Скрипник М.Є. Концептуальні основи організації облікового процесу на підприємстві / М.Є. Скрипник. URL: http://chtei-knteu.cv.ua/herald/content/download/archive/2012/v4/NV-2012-v4_61.pdf

11. Кривець Ю.М. Організація інформаційної системи забезпечення бухгалтерського обліку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / Ю.М. Кривець. К., 2013. 22 с.

12. Осовська Г.В. Основи менеджменту: підручник / Г.В. Осовська, О.А. Осовський. Видання 3-є, перероблене і доповнене. К.: Кондор, 2008. 664 с.

13. Кузнецова С.А. Синергія облікової інформації в управлінні діяльністю суб'єктів господарювання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. екон. наук: спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / С.А. Кузнецова. К., 2013. 22 с.